

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Genom en den 9 januari 1923 dagtecknad proposition, nr 20, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om tillägg till lagen den 30 maj 1919 (nr 270) om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Häriigenom förordnas, att till lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse skall fogas en ny paragraf av nedan angivna lydelse:

17 §.

På därom gjord framställning må länsstyrelse, i den omfattning sådant finnes påkallat, i fråga om försäljning av motor- och smörjoljor samt andra för framförande av motorfordon nödvändiga varor medgiva undantag från tillämpningen av denna lag.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 9 saml. 2 avd. 7 häft. (Nr 9.) 1

Sådant undantag må dock endast avse försäljning från upplagsställe, där försäljning av andra varor ej förekommer; och skola sådana villkor för undantagets tillgodonjutande föreskrivas, att arbetstiden för biträde, som användes vid försäljningen, skäligen begränsas.

Innan ansökning om undantag, varom här är fråga, beviljas, böra ej mindre de, som i orten idka handel med varor, vilka undantaget skulle avse, samt dessa handlandes biträden än även de, som där bruka motorfordon, erhålla tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån ej redogörelse därför lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Förevarande lagförslag avser att bereda möjlighet till eftergift från den s. k. butikstängningslagens tillämpning i fråga om försäljning av motor- och smörjoljor samt andra för framförande av motorfordon nödvändiga varor. Förslaget innebär i huvudsak, att åt länsstyrelserna skulle medgivas rätt att, efter prövning för varje fall, bevilja erforderligt antal försäljare rätt till handel med ifrågavarande förnödenheter jämväl å tider, då handel enligt butikstängningslagen eljest icke får äga rum, i den omfattning sådant må finnas påkallat, under förutsättning dock att försäljningen bedrivs utan samband med annan handel och förbindes med villkor, som säkerställa vid försäljningen använda biträden mot oskäligt lång arbetstid. Länsstyrelserna skulle, före lämnande av dylikt medgivande, söka åvägabrinda all erforderlig utredning för åstadkommande av så stor rättvisa och så lämplig fördelning mellan olika orter och leverantörer som möjligt. För detta ändamål skulle handlande inom branschen, deras butiksbiträden samt innehavare av motorfordon i orten beredas tillfälle att yttra sig över inkomna ansökningar om rätt till undantag av förevarande slag. För att säkerställa de särskilda orternas och affärsinnehavarnas intressen skulle ifrågavarande försäljningsmedgivande ej uteslutande förbehållas vissa en gång för alla bestämda återförsäljare, utan till möjliggörande av ombyten, som kunde befinnas lämpliga, meddelas för viss, dock ej alltför kort tid.

Beträffande sättet för försäljningen av ifrågavarande motorförnödenheter må förutskickas följande: Engrosförsäljningen av bensin handhaves i vårt land huvudsakligen av ett ringa antal firmor, vilka å vissa större orter, såsom i Stockholm, därjämte för egen del driva minutförsäljning från särskilda bensinstationer. Distribueringen av bensin sker

numera mestadels från underjordiska cisterner, vilka pläga anläggas av vederbörande engrosfirma och sedan överlåtas till respektive minuthandlare, samt endast i mindre omfattning från lager, bestående av s. k. bensindunkar. Direkt från handelsbutik utminuterar endast undantagsvis bensin för hithörande ändamål, enär pump till underjordisk cistern ur säkerhets-synpunkt måste monteras utanför butikslokal, antingen i det fria eller i därför avsedd tappningskiosk, samt förråd och upplag av bensindunkar författningsenligt fordra särskilt för ändamålet inrättade magasin eller öppna lagerplatser. I tappningskiosk och stundom även i dunkmagasin förvaras i försäljningssyfte flerstädes jämväl smörjoljor, gummiringar och andra för drivande av motorfordon erforderliga förnödenheter.

Redan kort efter ikraftträdandet den 1 oktober 1919 av nu gällande butikstängningslag gavs offentligt uttryck för behovet av en lagändring i det med propositionen avsedda syftet. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 i samma månad framhölls nämligen av länsstyrelsen i Södermanlands län, att särskilt för trafikanter med automobiler och motorcyklar, men även för motorbåtstrafiken vore nödigt att såväl å sön- och helgdagar som sökendagar samt utan begränsning till vissa timmar av dagen kunna förskaffa sig erforderligt motorbränsle, samt föreslogs för tillgodoseende härav, att från tillämpning av stadgandena i butikstängningslagen måtte helt undantagas försäljning av motorbränsle och möjligen även andra motorförnödenheter. Med instämmande i länsstyrelsens uttalande förordade styrelsen för kungl. automobilklubben i yttrande den 7 påföljande november sådan ändring av lagen, att möjlighet därigenom bereddes ej mindre automobil- och motorecykeltrafiken än även motorbåtstrafiken att jämväl å söndagar täcka sitt behov av förbrukningsartiklar, i främsta rummet motorbränsle och smörjoljor, men även andra förnödenheter såsom gummiringar och dylikt. Som av propositionen nr 74 till 1920 års riksdag framgår, föranledde emellertid berörda framställningar ej till någon åtgärd. Såsom skäl härutinnan anfördes, att ifrågavarande varor icke kunde tillerkännas sådan grad av nödvändighet och sådan betydelse, att åt dem framför livsmedel och andra livsförnödenheter borde beredas någon undantagsställning, att innehavare av motorfordon med någon förtänksamhet kunde bl. a. genom den i lagen inrymda möjligheten att under försäljningstid beordra varor till leverans under tid, då bod skall hållas stängd, förskaffa sig erforderligt förråd av motorförnödenheter, samt att ett undantagande från lagens tillämpning av dylika förnödenheter, vilka vore föremål för en omfattande handel, oftast tillsammans med andra varor, sannolikt för handelsbiträdeskåren och lagens effektivitet skulle medföra betänkliga verkningar.

Efter hand som trafiken med motorfordon nått en alltmera betydande utveckling har behovet av en lagändring i nu förevarande hänseende med allt större styrka gjort sig gällande; och hava förnyade framställningar i ämnet till Kungl. Maj:t ingivits av enahanda innebörd som de ovan återgivna.

Enligt vad utskottet inhämtat har å några håll av vederbörande länsstyrelse, för tillgodoseende av det föreliggande behovet av utsträckt försäljningstid för motorförnödenheter, med tillämpning av andra stycket i 8 § av butikstängningslagen meddelats tillstånd för minuthandlare inom branschen att å tider, då handel enligt lagen eljest icke är tillåten, till innehavare av motorfordon från utanför respektive handelsbodas belägna förråd eller upplag utlämna bensin och andra motorförnödenheter. Ett dylikt tillvägagående har emellertid i förenämnda proposition nr 74 till 1920 års riksdag av vederbörande departementschef betecknats såsom ej överensstämmande med lagens mening.

Efter tillkomsten i mars 1920 av 16 § i lagen hava vidare av ett stort antal affärsinnehavare inom branschen till socialstyrelsen ingivits ansökningar med begäran om erhållande av eftergift jämlikt nämnda paragrafs bestämmelse från lagens tillämpning i fråga om försäljning av bensin åt innehavare av motordrivna fordon, men har socialstyrelsen under hänvisning till vad som förekommit vid berörda lagrums tillkomst förklarat sig icke äga befogenhet att bevilja sådan eftergift i det med ansökningarna avsedda hänseendet.

Då sålunda butikstängningslagens nuvarande innehåll icke möjliggör den utsträckning av försäljningstiden för motorbränsle, som för tillgodoseende av den alltmera stegrade trafiken med motorfordon visat sig vara erforderlig, hava förhållandena å förevarande område efter hand utvecklats så, att gällande bestämmelser i ämnet numera torde i stor utsträckning överträdas. Motorbränsle torde sålunda f. n. ganska allmänt saluhållas jämväl å sön- och helgdagar samt utan begränsning till vissa timmar å dagen, ja på vissa ställen, såsom i huvudstaden, t. o. m. dygnet om.

Att under sådana förhållanden en lagändring i det med propositionen avsedda syftet är av ett verkligt behov påkallat, synes utskottet ligga i öppen dag. I likhet med vad som innehålles i det riksdagen förelagda lagförslaget anser utskottet den nödigvordna ändringen av lagen böra begränsas att omfatta försäljning av motor- och smörjoljor samt andra för framförande av motorfordon nödvändiga varor ävensom med hänsyn till vad ovan nämnts rörande sättet för försäljning av ifrågavarande förnödenheter böra inskränkas att avse försäljning allenast från upplagsplats, där försäljning av andra varor ej förekommer.

Beträffande sedan formen för den ifrågasatta lagändringen synes man därutinnan närmast kunna framgå å endera av följande tvenne vägar, nämligen antingen, såsom i propositionen föreslagits, uppdraga åt vederbörande länsstyrelser att på därom gjorda framställningar, i den omfattning sådant finnes påkallat, medgiva undantag från tillämpningen av lagen i vad angår nu ifrågavarande handel eller ock, i enlighet med vad av länsstyrelsen i Södermanlands län föreslagits, helt undantaga sådan handel från lagens tillämplighetsområde. Det senare förslaget har av sprängämnesinspektören uti en av denne i ärendet avgiven promemoria betecknats såsom varande den enda praktiska utvägen. Då det i propositionen innefattade lagförslaget icke varit utställt till yttrande av respektive länsstyrelser, saknas — frånsett förenämnda länsstyrelse — kännedom om dessa av lagförslaget närmast berörda myndigheters uppfattning i frågan. Till stöd för förslaget att helt inordna ifrågavarande handel bland undantagen från lagens tillämpning tala emellertid förhållandena å förevarande område i de av våra grannländer, vilkas motortrafik särskilt äger samband med vårt eget lands, nämligen Danmark och Norge. I Danmark har sålunda den 30 juni 1922 utfärdats en ny butikstängningslag, i vilken bland undantagen från lagens tillämplighetsområde upptagits förseende av motorfordon med olja, bensin eller elektricitet. I Norge bestämmas enligt där gällande butikstängningslag stängningstiderna av de kommunala myndigheterna utan andra reglerande föreskrifter än att beslut därutinnan skola underställas viss myndighets stadfästelse. Enligt vad utskottet inhämtat torde hinder f. n. icke möta för innehavare av motorfordon att inom Norge på hotell och näringsställen m. fl. platser inköpa bensin å såväl vardagar som sön- och helgdagar samt under vilka tider av dygnet som helst.

Utskottet har vid övervägande av de synpunkter, som tala för och emot de båda ovan angivna utvägarna för tillgodoseendet av det föreliggande behovet av lagändring, funnit sig böra tillråda, att, i likhet med vad som skett i Danmark, ifrågavarande handel helt undantages från tillämpningen av lagen. De skäl, som härvid varit bestämmande för utskottet, äro i korthet följande: Motorfordonen äro numera ett så allmänt förekommande trafikmedel, att varje inskränkning medelst lagbestämmelser i fråga om möjlighet till inköp av de för dylika fordons framförande erforderliga förnödenheter framstår såsom en olägenhet. Erfarenheten torde ock visa, att det möter svårigheter att upprätthålla åttlydnad åt dylika bestämmelser. Det ansökningsförfarande, som innefattas i det riksdagen förelagda lagförslaget, synes i tillämpningen komma att verka betungande för länsstyrelserna och torde det bliva förenat med

ej oväsentliga svårigheter att medelst det tilltänkta förfarandet på ett rättvist sätt fördela försäljningsmedgivanden emellan skilda intressenter.

De betänkligheter, som möta mot den av utskottet förordade utvägen att helt undantaga den ifrågavarande handeln från tillämpningen av lagen, hänföra sig till den vid tidigare prövning av samma utväg framhållna farhågan, att olägliga verkningar därav skulle kunna vara att vänta för de affärsanställda beträffande arbetstidens längd. Genom den ifrågasatta undantagsbestämmelsens begränsning att gälla endast försäljning av ifrågavarande förnödenheter från upplagsplats, där försäljning av andra varor ej förekommer, har bestämmelsen fått mindre omfattning än tidigare förutsatts. Vad särskilt landsbygden vidkommer torde handhavandet av ifrågavarande försäljning å tider, då annan handel ej hålles öppen, till väsentlig del komma att handhavas, icke av affärsanställda, utan av affärsinnehavarna själva eller medlemmar av dessas familjer. Att affärsbiträdens berättigade anspråk på skälig begränsning i fråga om arbetstidens längd samt tillbörlig natt- och söndagsvila icke skola komma att genom den ifrågasatta bestämmelsens införande i lagen äventyras, synes utskottet vinna stöd därav, att rättmätigheten av berörda anspråk ej minst efter tillkomsten av den nu gällande butikstängningslagen alltmera insetts och beaktats. Uteslutet torde väl ej heller vara, att, särskilt i städerna, genom överenskommelser emellan respektive affärsinnehavare inom branschen försäljning av ifrågavarande förnödenheter skall komma att under sön- och helgdagar turvis utövas av olika affärer med därav följande större möjlighet till beredande av önsklig ledighet åt den affärsanställda personalen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition för sin del antaga följande

Lag

om ändrad lydelse av 15 § i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse.

Häri genom förordnas, att 15 § i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Från tillämpning — — — — undantagna:
 försäljning å apotek,
 försäljning — — — — pilsnerdricka,
 för resande — — — — fartyg,
*försäljning av motor- och smörjoljor samt andra för framförande
 av motorfordon nödvändiga varor, såframt försäljningen sker från upplags-
 ställe, där försäljning av andra varor ej förekommer,*
 försäljning — — — — svagdricka,
 tillfällig försäljning — — — — ändamål,
 försäljning — — — — restauranglokal, samt
 försäljning — — — — dylikt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå
 meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Stockholm den 10 april 1923.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén*, greve *Spens*, *Hult*, *Tjällgren*, *Sigfrid
 Hansson*, *Frändén** och *Franzén**,

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Hagman*, *Karlsson* i Gasabäck,
Magnusson i Skövde, *Johanson* i Stockholm,* *Nilsson* i Vibberbo, *Carlsson* i Solberga* och
Svensson i Skönsberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.